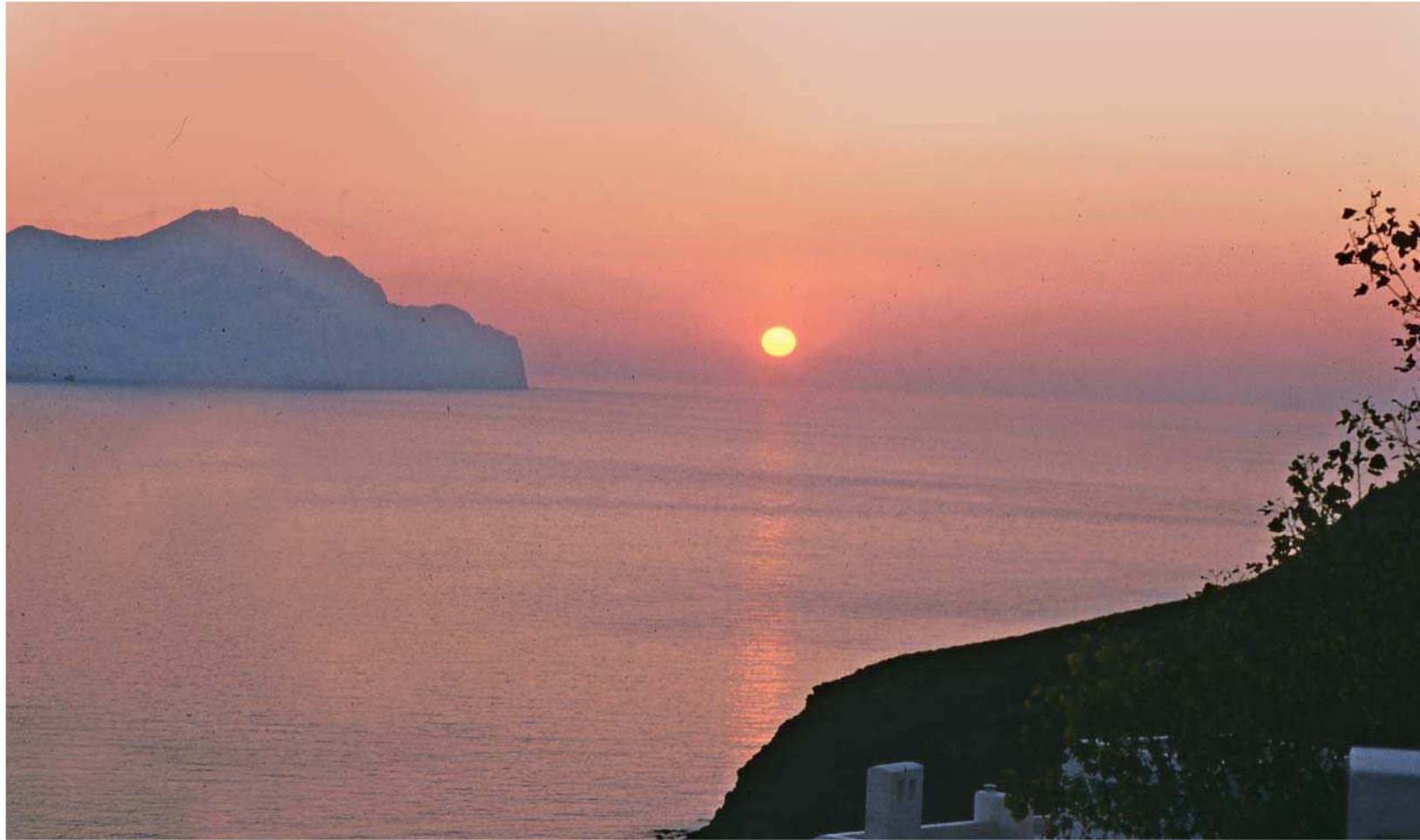

η μουσική

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Α. Βλαβιανός

η μουσική

Η μουσική δίνει ψυχή στο σύμπαν, φτερά στο νου, ανέβασμα στη φαντασία, ευχαρίστηση στην κακοκαιρία. Τα λόγια αυτά και άλλα πολλά θαυμαστικά λέει ο Πλάτων, ο αρχαίος μας φιλόσοφος, ενώ ο Γερμανός φιλόσοφος Νίτσε, πιο απόλυτος, λέει: ότι: χωρίς μουσική η ζωή θα ήταν σφάλμα.

Εμείς συμπληρώνουμε πως σφάλμα μεγάλο θα ήταν να λησμονήσουμε την παραδοσιακή μας μουσική. Τα ακούσματα εκείνα που μίλησαν και μιλούν ακόμα στην ψυχή μας.

μουσικές στο Αιγαίο

από το βιβλίο Υπουργείου Αιγαίου 1987

Πουθενά αλλού σ' όλο τον Ελλαδικό χώρο η μουσική δεν γνώρισε μέσα στους αιώνες τόσο πλούτο και ποικιλία όσο στο Αρχιπέλαγος του Αιγαίου.

Ίσως γιατί, όπως γράφει ο Ελύτης, «πουθενά αλλού το τρίγωνο των βουνών δεν έχει κατέβει τόσο φυσιολογικά στο αρχιτεκτόνημα. Πουθενά αλλού τα μυθικά πλάσματα των θαλασσινών θρύλων δεν έχουν φορέσει τόσο πειστικά τις δυο φτερούγες των ανέμων...» Γιατί πράγ-

ματι η μουσική αυτή πηγάζει από τον άνεμο με τους ψιθύρους και τις κραυγές του κι από τη θάλασσα με τα χρώματα και τα περίτεχνα σχήματα των νησιών της, παραμένει πάντοτε θάλασσα ηχέουσα, όπως στα χρόνια του Ομήρου. Η απαρχή της μουσικής ιστορίας του Αιγαίου χάνεται μέσα στο μύθο συνυφασμένη με τη γέννηση του πατέρα των θεών, του Δία, και του Θεού της μουσικής και του φωτός, του Απόλλωνα.

Τεκμήρια

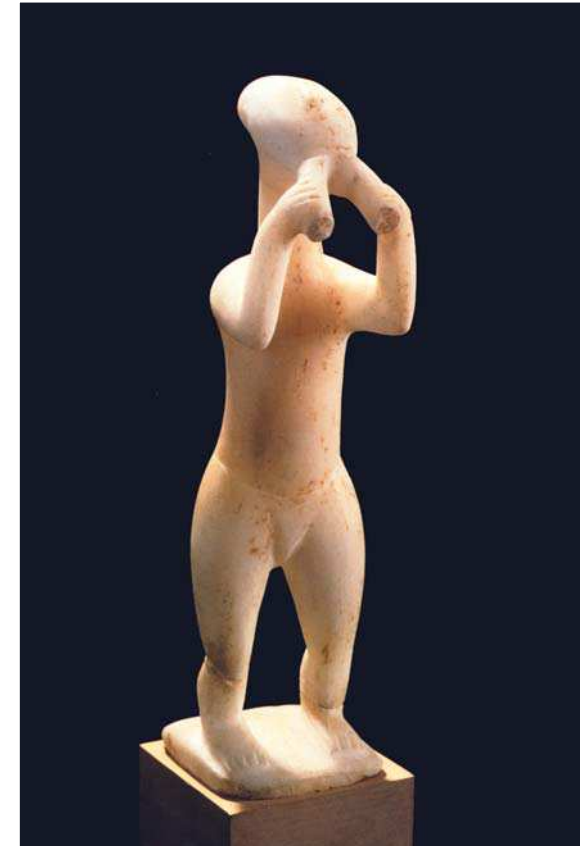
Την πλούσια μουσική ζωή στο Αιγαίο της Αρχαιότητας μαρτυρούν και ένα πλήθος από αρχαιολογικά ευρήματα (αντικείμενα και παραστάσεις, σε αγγεία, τοιχογραφίες, ψηφιδωτά). Ήδη από την εποχή του χαλκού χρονολογούνται τα γνωστά κυκλαδικά ειδώλια του αρπιστή και του αυλιτή από λευκό παριανό μάρμαρο, που βρέθηκαν στην Κέρο της Αμοργού.

ο Αρπιστής

Κέρος, Αμοργός, 2400 π.Χ.

ο Αυλιτής

Κέρος, Αμοργός, 2400 π.Χ.

Απόλλων κιθαρῳδός
πήλινο πλακίδιο
500 π.Χ.

Μελανόμορφο αγγείο
σατυρική εικόνα
500 - 400 π.Χ.

Αρχαίο νόμισμα Αιγιάλης

Ο Πάν των δασών και της διασκέδασης
παίζων άσκαυλο (τσαμπούνα)

Ο Χορός των κοριτσιών, Σαμοθράκης 340 π.Χ.

Αυλός - Φλογέρα (πνευστό)

Ένα από τα βασικά όργανα μουσικής, το παλαιότερο, από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας. Ο αυλός, ο μονός η πιο απλή μορφή μουσικού οργάνου ήρθε από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας με το όνομα φλάουτο - φλογέρα, από καλάμι συνήθως.

Τουμπελέκι - Τουμπάκι (κρουστό)

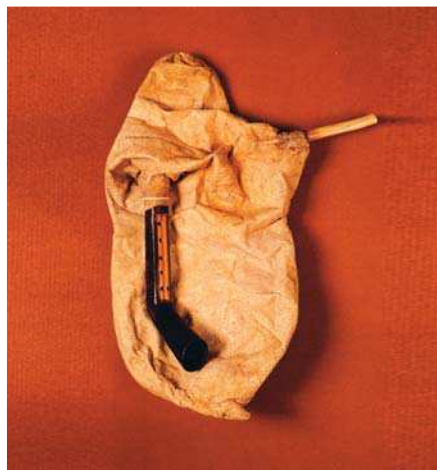
Στενός συνεργάτης - συνοδός της φλογέρας και άλλων πολλών, στη συνέχεια.

Το σώμα του - ηχείο κεραμικό, με εντεταμένο δέρμα ζώου στο στόμιο.

Ζευγάρια μουσικών οργάνων που έπαιζαν από την αρχαιότητα και μέχρι σήμερα

Στη διάρκεια των αιώνων
από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα

Εποχή μ.Χ.
Νεοτέρων χρόνων μέχρι και σήμερα

Αυλός - Τσαμπούνα και Τουμπάκι

Λύρα και Τουμπάκι

Το μουσικό ζευγάρι των ημερών μας

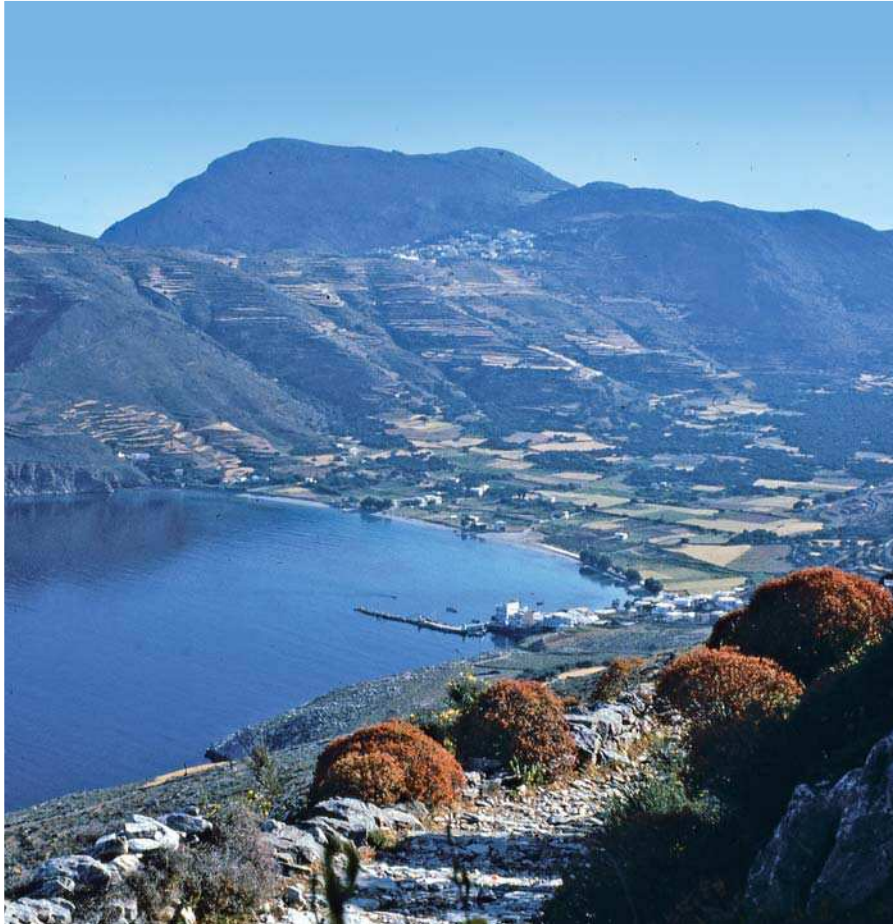

Αυλός - Φλογέρα και Τουμπάκι

Το βιολί και το λαούτο

η μελωδία και ο άνθρωπος

Η μελωδία και το τραγούδι της φύσης μαζί με τη μουσική και το τραγούδι του πρωταγωνιστή ανθρώπου που ζει αληθινά και αισθάνεται.

*Μεσ' του Αιγαίου του νησιά
Άγγελοι φτερουγίζουν
Και μέσα στο φτερούγισμα
Τριαντάφυλλα σκορπίζουν.*

*Αιγαίο μου γαλήνεψε
Τα γαλανά νερά σου
Να 'ρθούνε τα ξενάκια σου
Αιγαίο τα παιδιά σου.*

Σε τούτο το χώρο όλα τραγουδούν. Ο αγέρας που κατεβαίνει ψηλά από τις βουνοκορφές στις χαράδρες κάτω στους λιγιστούς κάμπους, ανάμεσα στις φυλλωσιές των δέντρων και των θάμνων, πότε ήρεμος και απαλός και πότε άγριος και βίαιος.

Ο αγέρας της θάλασσάς μας που φέρνει τα κύματα στο ασταμάτητο πήγαιν' έλα, στο απαλό προσκύνημα ή στο άγριο μαστίγωμα πάνω στις αμμουδιές ή στα βράχια του νησιού μας.

Τα πετινά της θάλασσας και της στεριάς οι μέλισσες και τα λογής - λογής έντομα στο αιώνιο φτερούγισμα από θάμνο σε θάμνο κι από ανθό σε ανθό.

η παραδοσιακή μας μουσική

Παιδιά της μουσικής είναι το τραγούδι και ο χορός

Η παραδοσιακή μας μουσική είναι η πνοή της πατρίδας, είναι για μας η ίδια η εικόνα της, είναι το μελωδικό μυρισμένο αγέρι που έρχεται από το παρελθόν και δροσίζει την ψυχή μας, μέσα στην πνιγηρή ατμόσφαιρα της σημερινής φαύλης μουσικής συμφόρησης.

Η σημερινή αναφορά γίνεται για εκείνους που διατήρησαν και διατηρούν μέχρι σήμερα τη μουσική μας παράδοση με τις πέννες, τα δοξάρια, το στίχο και το τραγούδι τους.

Είναι αφιερωμένες σε κείνους που μας χάρισαν τα μουσικά εκείνα ακούσματα που δεν θα τα ξεχάσουμε ποτέ και θα τα διατηρήσουμε όσο ζούμε. Όχι μόνο για τη διασκέδαση και την ψυχική μας απόλαυση, αλλά και να τα μεταδώσουμε στους νεότερους που δυστυχώς αρκετοί είναι εκείνοι που τα θεωρούν σήμερα ξεπερασμένα.

Όμως τα στοιχεία αυτά αποτελούν αληθινά τεκμήρια της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Συρτοί για μερακλήδες χορευτές με τις φιγούρες και τα τσαλίμια τους είναι ο Ποταμός, ο Μαγιάτικος, ο Σμυρνέικος κ.ά. Είναι χοροί που χορεύονται όχι μόνο με τα πόδια μα και με την ψυχή, είναι των αντρών προτίμηση.

Αντρικός χορός "Κίτσος"

Στους πιο τυπικούς χορούς η παράδοση θέλει απαραίτητα δύο άντρες, εκείνον που πρώτος σέρνει το χορό κι εκείνον που συνοδεύει (φαλός). Οι δυο τους θα χορέψουν ένα αντρικό χορό, σαν εισαγωγή, και στη συνέχεια ο πρώτος θα προσκαλέσει τις γυναίκες εκείνες που θέλει να τιμήσει.

χορός Συρτός

Στη γυναίκα

*Όσ' άστρα έχει ο ουρανός
Και στάχια του σπαρμένο
Τόσες φορές να σε θωρώ
Και πάλι δε χορταίνω*

Στον άντρα

*Νέε που σέρνεις το χορό
Κι όλοι σε καμαρώνουν
Όλες οι νιες απάνω σου
Τα μάτια τους καρφώνουν*

Πρώτη απ' όλες η περισσότερη τιμώμενη, εκείνη που θα πάρει το μαντήλι και θα χορέψει μπροστά με τον πρώτο χορευτή. Συνηθισμένη σειρά των σκοπών που θα χορευτούν είναι ο Σηλύβριος, ο θερμιώτικος και ο Συριανός και τούτο για αποφυγή της μουσικής μονοτονίας, αφού ο χορός «κάβος» θα κρατήσει 10 – 15 τουλάχιστον λεπτά. Στη διάρκεια του χορού ο βιόλατζης ή ο λαουτιέρης τραγουδούν ευχές και παινέματα για τον πρώτο και την σύντροφό του.

χορός Μπάλος

*Τώρα που είσαι στο χορό
Και ποιος δεν σε κοιτάζει
Ο κόσμος όλος σήμερα
Θαρρείς ότι γιορτάζει.*

Ένας μπάλος διαδέχεται τον συρτό (κύριο χορό) καθώς όλοι οι άλλοι χορευτές αποσύρονται. Τον μπάλο θα χορέψει ο πρώτος χορευτής προσκαλώνοντας την τιμώμενη – σύζυγο, αρραβωνιαστικιά, αδελφή, αγαπημένη.

Εδώ τα τραγούδια και τα παινέματα είναι μόνο για τη γυναίκα. Οι κινήσεις του χορευτή στο μπάλο, συμβολίζουν την προσπάθεια του άντρα να πλησιάσει τη γυναίκα και να την κατακτήσει. Οι κινήσεις του είναι σοβαρές ή περισσότερο εκφραστικές, ανάλογα με τη μεταξύ τους σχέση. Στο χορό αυτό ο χορευτής μπορεί να φτάσει στο απόγειο της χορευτικής του απόδοσης και ικανοποίησης ενώ παράλληλα κάνει επίδειξη της χορευτικής του ικανότητας. Αντίθετα, η παράδοση θέλει τη γυναίκα σεμνή, γεμάτη χάρη και ανάλογος πρέπει να είναι και ο χορός της. Η αντίθεση τούτη δίνει ιδιαίτερη χάρη στο χορό, αφού συμβολίζει, κατά βάθος την παραδοσιακή θέση και συμπεριφορά του άντρα και της γυναίκας στη ζωή.

χορός Καλαματιανός

Σαν πας στην Καλαμάτα
Κι έρθεις με το καλό
Φέρε μου ένα μαντήλι
Να βάλω στο λαιμό.

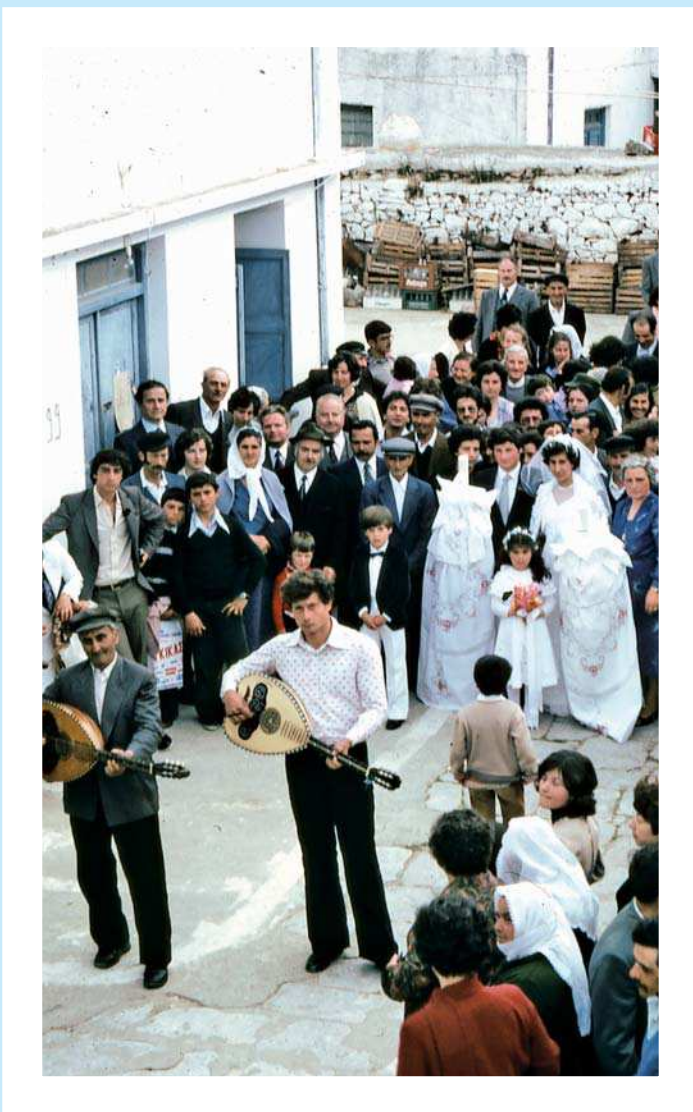
Κάτω στην Καλαμάτα
Βαρούνε τα βιολιά
Χορεύουν τα κορίτσια
Με τα σγουρά μαλλιά.

Μια κίνηση και ένας ρυθμός που θυμίζουν το πήγαιν' έλα του κύματος. Μελωδία και χορός με καταγωγή την Καλαμάτα στην Πελοπόννησο, πανελλήνια πολιτογραφημένος. Κυρίαρχος σε στεριά και θάλασσα, φίλος του στεριανού και του νησιώτη, πανταχού παρών στις διασκεδάσεις σε κάθε γωνιά, σχεδόν, της ελληνικής πατρίδας. Χορός προτίμηση των γυναικών αν και η μελωδία και ο ρυθμός του πιο πολύ των ανδρών θα ταίριαζε.

Την μελωδία του δεν συνοδεύει τραγούδι με παινέματα αλλά το τυποποιημένο του τραγούδι.

Ο χορός του είναι ελεύθερος χωρίς παραδοσιακές τυπικότητες και οι πρωτοβουλίες μπορεί να ανήκουν τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες. Σύμφωνα με την παράδοση, στο νησί μας, ο Καλαματιανός δεν αρχίζει, ποτέ πρώτος μια διασκέδαση.

ΣΗΜ.: Μια προσπάθεια έκανα περιγραφής και επεξήγησης για όλα αυτά. Όμως είναι βέβαιο πως αν δεν τα χορέψεις δεν θα τα νιώσεις.

ο Γάμος

*Εταίριασε το γιασεμί
Με το μαργαριτάρι
Εταίριασε κι η κόρη μας
Μ' αυτό το παληκάρι.*

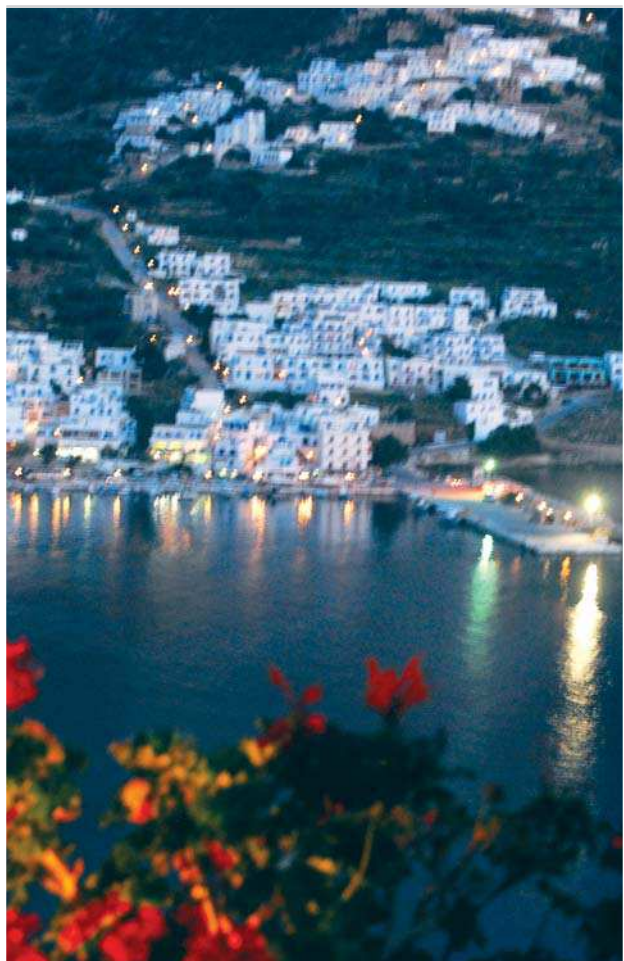
*Ένα τραγούδι θε να πω
Επάνω στη δεκάρα
Να ζήσει η νύφη κι ο γαμπρός
Κουμπάρος και κουμπάρα.*

Μια μελωδία που σηματοδοτεί τις χαρές του γάμου, ο σκοπός της νύφης.

Τον ακούμε σε όλη σχεδόν την Ελλάδα. Ήρθε όμως κι εδώ καλορίζικος και πήρε το γνήσιο αμοργιανό του χρώμα.

Μένει πάντα οργανικός αφού οι ευχές και τα παινέματα του γάμου λέγονται στο σκοπό της Αμοργιανής μαντινάδας.

❧ Μαντινάδες ❧

Να 'μουν στη Γιάλη μια βραδιά
Στη Χώρα μια αυγίτσα
Να μουν και στα Κατάπολα
Που 'χει όμορφα κορίτσια.

Γιαλίτσα, Γιαλίτσα
στην πόρτα σου ξενύχτησα.

Βρύση μου Καταπολιανή
Νερό μου κρυσταλλένιο
Πότιζε το πουλάκι μου
Σαν έρθει διψασμένο.

Αμοργιανό μου πέραμα
να' χεις καλό ξημέρωμα.

Τα πιο γλυκά μας τραγούδια είναι αυτά που λέμε για τους κρυφούς μα και φανερούς μας καημούς, είπε ένας ρομαντικός ποιητής. Μια μαντινάδα στη δροσιά της αυγής, σε ένα αγαπημένο δρομάκι μοιάζει θεϊκή μελωδία! «Γιαλίτσα» και «Καταπολιανή», δυο μαντινάδες μια μελωδία, με λίγες καμπύλες διαφορά. Σκοποί γεννημένοι στο νησί μας. Καρδιάς φτερουγίσματα, αλλά και ρίγος συγκίνησης για τον Αμοργιανό. Το άκουσμά τους μοσχομυρίζει πατρίδα Αμοργό! Και φτάνει μέχρι της ψυχής τα βάθη.

Αποκριανός

Στίχοι της τελευταίας Αποκριάς, (της Τυρινής)

*Περάσαν οι Απόκριες
ήρθαν κι οι Τυρινάδες
ήρθε κι η Αγιά Σαρακοστή
με τις επτά βδομάδες.*

*Και στη συνέχεια λίγη φιλοσοφία
ευχή και σύσταση*

*Δώστε του χορού κι ας πάει
τούτ' η γης θε να μας φάει
τούτ' η γης με τα χορτάρια
τρώγει νιους και παληκάρια.*

*Τα νιάτα να γλεντήσουμε
πριν τα χάσουμε.*

Αποκριανός. Ένας ωραίος σκοπός, μια θαυμάσια μελωδία που τραγουδιέται την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς (τυρινή). Φαγοπότι, χορός και μεγάλη διασκέδαση. Με ένα μικρό όμως παράπονο, γιατί φεύγουν οι Απόκριες, με τα ωραία τους και έρχεται η Σαρακοστή με τους περιορισμούς της.